

**VIRTUAL DARSLAR TA'LIM SIFATINI YAXSHILASHGA
YORDAM BERADI**

Usarov Azamat Asatullayevich

Samarqand Davlat tibbiyot universiteti, Samarqand, O`zbekiston

ANNOTATSIYA: “Dunyoqarashni nima o`zgartiradi – ilm, daromad, manfaat” degan edilar yurtboshimiz [Shavkat Miromonovich Mirziyoyev](#). Mening nazdimda ushbu so`zlar Yangi O`zbekiston yoshlarini ilm o`rganishlari uchun eng zo`r motivatsiya.

**Kalit so`zlar:** Ilm, bilim, vaqt, tajriba, muvaffaqiyat, AKT, pedagogik vazifa, o`zgaITirish, yaxshilash, almashtirish.

ABSTRACT: *Shavkat Miromonovich Mirziyoyev, our country's president, said: "What changes the worldview - knowledge, income, interest." In my opinion, these words are the best motivation for the young people of New Uzbekistan to learn science.*

Key words: *Science, knowledge, time, experience, success, ICT, pedagogical task, change, improvement, replacement.*

KIRISH

Inson uchun eng qimmatli narsa vaqt va bu ayni haqiqatdir. Hayotni sevgan kishi vaqtning daqriga yetadi, chunki vaqtdan hayot yaraladi, degan ekan faylasuflardan biri.

Qanday muhim fazilatlar egasi bo`lishimizga qaramay, har birimiz o`z faoliyatimiz davomida kam miqdorda bo`lsa ham xatoga yo`l qo`yamiz va bunga haqqimiz bor. Ularni kelgusida bizga foydasi tegishi mumkin bo`lgan tajriba deb hisoblaymiz. Muvaffaqiyat to`g`ridan-to`g`ri biz tomoningizdan o`tkazilgan tajribalar soniga bog`liq.

Bilim hamma uchun birdek zarur. Biroq, agar u noto`g`ri va tizimli ravishda qabul qilinsa, kerakli natijalarga erishilmaydi. Bugungi kunda tobora kengayib

borayotgan o'z-o'zini o'rganish illatlari haqiqiy bilimlarni yo'q qilishga olib keladi.

Oldinga qo'yilgan vazifa yangi tizim-faoliyat ta'lim paradigmasiga o'tishni talab qiladi, bu esa, o'z navbatida, yangi standalTni amalga oshiruvchi ustozning faoliyatidagi tub o'zgarishlar bilan bog'liq. Ta'lim texnologiyalari ham o'zgarmoqda, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) joriy etilishi ta'lim muassasasida har bir fan bo'yicha ta'lim tizimini kengaytirish uchun katta imkoniyatlar ochmoqda.

Elektron ta'limdan foydalanishda o'quv tahlilidan (ta'lim ma'lumotlarini qazib olish) foydalanish o'quv jarayonini yaxshiroq tushunishga va o'rganish sifati va samaradorligini oshirish uchun boshqaruv qarorlarini asoslashga qaratilgan. Ta'lim jarayonini raqamlashtirish zamonaviy raqamli vositalarni joriy etish tufayli mumkin bo'lgan o'zgarishlarga olib keladi. Biroq, bunday o'zgarishlar sifat jihatidan farq qilishi mumkin. Ushbu o'zgarishlar darajasini o'lchashning foydali usuli doktor Ruben Puentedura tomonidan ishlab chiqilgan QO`YA (Qayta belgilash, O`zgartirish, Yaxshilash, Almashtirish) modelidan foydalanishdir. Model innovatsion texnologiyalarni (IT) ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvining to'rtta darajasidan iborat ierarxiyani ifodalaydi: an'anaviy vositalarni funkcionallikni o'zgartirmasdan raqamli vositalar bilan oddiy almashtirishdan raqamli texnologiyalardan foydalanish yangi, ilgari erishib bo'lmaydigan imkoniyatlarni ochadigan darajagacha va ilgari hal qilinmagan yoki hal qilinishi kerak bo'lgan qiyin pedagogik vazifalarni hal qilishga yordam beradi:

O`rin almashtirish. Birinchi bosqichda ta'lim ishining an'anaviy vositasi / vositalari yangi (raqamli) bilan almashtiriladi. Shu bilan birga, yangi raqamli vositaning funkcionalligining o'zgarishi minimal bo'lib chiqadi va o'quv jarayoni, aslida, o'zgarmaydi. O'zgartirishga misol: bosma darslikdagi matnni o'qishdan uni kompyuter ekranida (planshet, smaITfon va boshqalar) o'qishga o'tish.

Yaxshilash. Ikkinchi bosqichda an'anaviy tarbiyaviy ish quroli/vositalari ham yangi (raqamli) bilan almashtiriladi. Bunday holda, yangi vositaning funkcionalligi oldingi vositaning funkcionalligiga qaraganda kengroq bo'lib chiqadi, bu o'quv jarayonini boyitish va uning imkoniyatlarini kengaytirish

imkonini beradi. Yaxshilanish misoli: materialni qog'oz plakatlarda ko'rsatishdan multimedia proyektori yordamida ko'rsatishga o'tish, bu vizual taqdimot imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi.

O'zgartirish. Uchinchi bosqichda ta'lim faoliyatining an'anaviy vositasi/vositalari ham yangi (raqamli) bilan almashtiriladi. Shu bilan birga, uning funkcionalligi sezilarli darajada o'zgaradi, bu esa o'quv jarayonini sezilarli darajada yaxshilash imkonini beradi. Ta'lim faoliyati vazifalarining an'anaviy ro'yxati kengaymoqda. Raqamli texnologiyalar ushbu muammolarni yangi usullar bilan shakllantirish va hal qilish imkonini beradi. O'zgarishlarga misol: talabalar videolar, interaktiv vaqt jadvallari va boshqalarni yaratadilar, ya'ni. Biz talabalar tomonidan yangi materialni o'zlashtirish jarayonida, o'quv loyihalarini ishlab chiqishda, individual va jamoaviy mustaqil ishlarda va hokazolarda mustaqil ravishda shakllantirilgan ko'rinish haqida gapiramiz.

Qayta belgilash. To'rtinchi bosqichda, yangi (raqamli) vositalar/o'quv vositalarining funkcionalligi an'anaviy vositalarning funkcionalligidan sezilarli darajada kengroq bo'lib chiqadi. Bu bizga ta'lim jarayonini o'zgartirish yoki uni yangi tamoyillar asosida qurish imkonini beradi. Shu bilan birga, an'anaviy tarzda hal qilinadigan muammolar ro'yxati nafaqat kengayadi, balki o'zgartiriladi. ITlar ulardan foydalanmasdan hal qilish mumkin bo'lmagan muammolarni hal qilish uchun sharoit yaratadi.

IT dan innovatsion faoydalanish	Qayta belgilash (Redetermining)	Ta'lim faoliyatining an'anaviy vositalari yangi (raqamlisi) bilan almashtiriladi, bunda, uning funkcionalligi sezilarli darajada oITadi.
	O'zgartirish (Modification)	Ta'lim faoliyatining an'anaviy vositalari yangi (raqamlisi) bilan almashtiriladi, bunda,

		uning funkcionalligi sezilarli darajada o'zgaradi.
IT dan doimiy foydalanish	Yaxshilash (Improve)	An'anaviy tarbiya vositalari yangi (raqamlisi) bilan almashtiriladi va uning funkcionalligi oldingisiga qaraganda kengroq bo'ladi
	Almashtirish (Substitutions)	Ta'limning an'anaviy vositalari yangi (raqamlisi) bilan almashtiriladi, yangi raqamli vositaning funkcionalligi kam miqdorda o'zgaradi

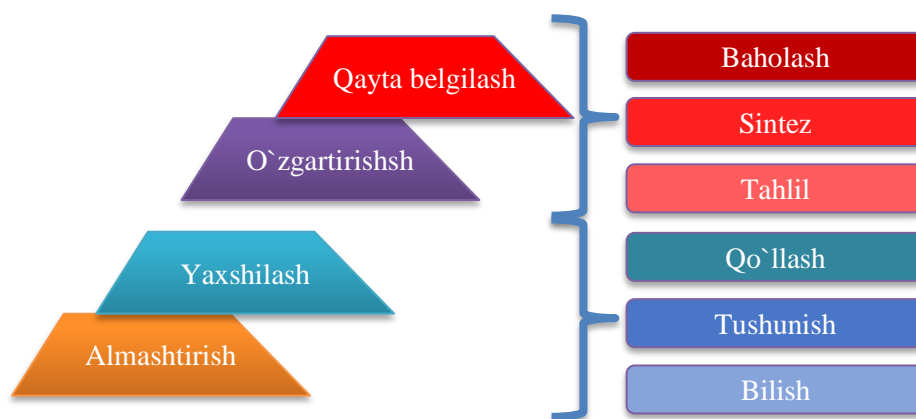
Qayta belgilashga misol: o'quv faoliyatini shaxsiylashtirilgan tashkil etishga o'tish, uning doirasida raqamli vositalar, moslashtirilgan raqamli o'quv materiallari, ta'lim faoliyatining individual rejalarini moslashuvchan shakllantirish uchun axborot tizimlari bilimlarni to'liq o'zlashtirishni ta'minlashga imkon beradi; Bundan tashqari, bunday vositalar individual ta'lim traektoriyalarini qurish, har bir o'quvchining qiziqishlari, xususiyatlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni qurish imkonini beradi.

1-2 bosqichlarda ITni joriy etish o'quv faoliyatini osonlashtirishi mumkin, lekin aslida o'quv jarayonini o'zgartirmaydi. Bu yerda IT dan foydalanish odatiy holdir va tajriba shuni ko'rsatadiki, ta'lim natijalarining sezilarli yaxshilanishiga olib kelmaydi.

3-4 bosqichlarda ITni joriy etish ta'lim jarayonidagi o'zgarishlar bilan bog'liq. **Bu yerda** IT dan foydalanish ijodiy, innovatsion bo'lib, ilgari hal qilinmagan muammolarni hal qilish imkonini beradi (masalan, o'quvchilarda XXI asr kompetentsiyalarini ko'rgazmali shakllantirish, ularning mustaqil ta'lim faoliyati uchun qobiliyatlarini rivojlantirish va butun hayoti davomida ta'limni davom ettirish). Ta'lim jarayonini o'zgartirish 3-4 bosqichlarda raqamli ta'limni

innovatsion tatbiq etish bilan birga an'anaviy ta'limning sezilarli yaxshilanishiga va sifat jihatidan yangi ta'lim natijalarini shakllantirishga va har bir o'quvchining salohiyatini rivojlantirishga olib kelishi mumkin. Aynan mana shunday almashtirishlar ta'limning raqamli convertatsiyasining ajralmas qismi hisoblanadi.

QO`YA modeliga asoslangan "integratsiya" natijasida talabalarning rivojlanishi kerak bo'lgan bilim qobiliyatlari qanchalik yuqori bo'lsa, tegishli ITlarning o'quv jarayoniga integratsiyalashuv darajasi shunchalik yuqori bo'lishi kerakligi ayon bo'ladi.

Bundan tashqari, elektron ta'lim texnologiyalari imkoniyati cheklangan kishilar uchun ta'limni yanada qulayroq qilmoqda.

SAMGTU elektron ta'lim tizimida universitet o'qituvchilari gipermatn va multimedia formatida (grafik vizualizatsiya, audio, video) zamonaviy elektron o'quv materiallarini o'z ichiga olgan elektron kurslar yaratadilar, buning natijasida yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayoni tez va oson kechadi. O'quv materiallarining interfaol imkoniyatlari tufayli talabalar virtual laboratoriya ustaxonalari va simulyatorlardan foydalangan holda ko'nikmalarni samarali o'zlashtiradilar.

ADABIYOTLAR

1. Мирзиёев Ш. М. «Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қураимиз». - Тошкент: «Ўзбекистон» НМИУ, 2017. - 592 б.
2. Karimov И.А. «Barkamol avlod- O'zbekiston taraqqivotining poydevori». - T.: Sharq, 1997. .
3. Usarov A.A. “Raqamli texnologiyalarning o`quv jarayoniga ta`siri” GOLDEN

BRAIN ilmiy jurnali 1-tom, 31-soni

4. Бурхонов Б.Н., Усаров А.А. «Маъруза машгулотларида миниконференция усули» проф. Кувондиқов О.К. таваллудининг 80 йиллигига бағишланган илмий-амалий анжуман материаллари., 2019 Самарқанд,

5. Беспалко В.П. Слагаемые педагогической технологии—М.: Педагогика, 1989.